

DYREKTORIUM
KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI
W SPRAWIE
CELEBRACJI MSZY ŚWIĘTEJ TRANSMITOWANEJ PRZEZ TELEWIZJĘ

Warszawa 2017

Wprowadzenie

Myśl opracowania niniejszego dyrektorium zrodziła się zarówno z troski o ewangelizację przez piękno liturgii i o zachowanie *sacrum* liturgii w sytuacji, jaką stwarza transmisja telewizyjna jak i z gotowości okazania pomocy tym wszystkim, którzy z racji pełnionych funkcji i zawodu czynnie angażują się w transmisje Mszy Świętych w telewizji. Z tej racji poszukują miarodajnego wzorca.

Teologiczny wymiar celebracji

1. Celebracja liturgiczna jest rozumiana przez Kościół katolicki jako zbawcze działanie Trójjedynego Boga, zmierzające do uświęcenia człowieka, który ubogacony łaską staje się zdolny do uwielbienia Go w akcie kultu. To w liturgii objawia się Chrystus jako jedyny Kapłan Nowego Testamentu (por. KL 7), a więc staje się ona formą działania Chrystusa i hierarchicznie zorganizowanego Kościoła (por. OWMR 16), w którym On żyje i działa. Oznacza to, że czynność ta jest ze swej natury święta a Lud Boży uczestniczy w „dziele Bożym” (KKK 1069).
2. Liturgia, ze względu na obecność Jezusa Chrystusa i odniesienie do ludzi, realizuje się poprzez użycie znaków materialnych, które są postrzegalne i pozwalają człowiekowi uczestniczyć w zbawczym dialogu z Bogiem. Jedne z nich są takie z ustanowienia Chrystusa, inne zaś z ustanowienia Kościoła. Ponieważ stanowią zjawiskową część liturgii, przeto podlegają kryteriom estetyki i odczuwania piękna, właściwym dla danej kultury. Ich zasadnicze znaczenie opiera się jednak na celebrowanym Misterium, które jest strzeżone przez Urząd Nauczycielski Kościoła. Dlatego też o tym, jak powinna przebiegać liturgia decyduje jedynie Kościół poprzez swoje odpowiednie instytucje (por. KL 22).
3. Obrzędy liturgiczne zatem, aby spełniały wymienione wyżej kryteria, powinny być celebrowane zgodnie z obowiązującymi normami, które są zawarte w księgach liturgicznych. Te zaś często zobowiązują celebransów i wszystkich posługujących w liturgii, by przystosowywali obrzędy do potrzeb i charakteru danej wspólnoty, lecz zawsze w dokładnie określonym zakresie. Celowe w takich przypadkach może być uwzględnienie pewnych zwyczajów lokalnych, które jednak mają być oceniane

zgodnie z wymogami Kościoła i nie zawsze muszą być eksponowane podczas transmisji.

4. Wszyscy, którzy troszczą się o celebrację liturgiczną, a w konsekwencji także o jej transmisję, powinni pamiętać, że uczestniczą w dziele samego Boga (por. KKK 1069) i pomagają wiernym w zbliżaniu się do Niego. Wymaga to od nich zaangażowania, wiary i chrześcijańskiej miłości względem bliźnich, wobec których pełnią swoją posługę.
5. W związku z powyższym, osoba odpowiedzialna za telewizyjną transmisję celebracji liturgicznej, a w szczególności Mszy Świętej, powinna być kompetentna i wyznaczona przez biskupa. Ze względu na charakter tej posługi łatwiej będzie ją pełnić kapłanowi.

Duszpasterski wymiar transmisji Mszy świętej

6. Transmisja Mszy Świętej w telewizji ma swoje pastoralne uzasadnienie. Jest przeznaczona przede wszystkim dla osób chorych i starszych wiekiem, które nie mogą udać się do miejsca jej sprawowania. W tej kwestii Magisterium Kościoła od ponad pół wieku formułuje szereg wskazań. Już Dekret Soboru Watykańskiego *Inter mirifica* z 1963 roku zalecał, by „środki społecznego przekazu bezzwłocznie były używane z największą rozwagą i skutecznością w rozlicznych zadaniach apostolskich, stosownie do wymogów czasu i okoliczności” (DSP 13). W wydanej w 1971 roku Instrukcji duszpasterskiej *Communio et progressio* czytamy: „jest rzeczą pożądaną i korzystną, by wśród programów religijnych znajdowały się także transmisje Mszy Świętej i innych nabożeństw” (CP 151). Pastoralny walor transmisji Mszy Świętej podkreślił Jan Paweł II w Liście *Dies Domini* (1998) pisząc, że stanowi ona cenną pomoc dla tych, którzy z różnych przyczyn nie mogą uczestniczyć w Eucharystii (DD 54). Również Benedykt XVI w Adhortacji *Sacramentum caritatis* (2007) postrzega transmisję Mszy Świętej jako jeden z istotnych elementów duszpasterstwa chorych i osób starszych. We wskazaniach Magisterium dominuje akceptacja praktyki transmisji Mszy Świętej w telewizji z tym zastrzeżeniem jednak, że Kościół ma obowiązek czuwać nad poprawnością przekazu, by nie utracił on sakralnego charakteru.

7. Biorąc pod uwagę wszystkie duchowe korzyści, jakie niesie transmisja telewizyjna, należy zaznaczyć, że oglądanie Mszy Świętej w telewizji nie jest tym samym co bezpośrednio uczestnictwo, nie pozwala zatem na wypełnienie obowiązku uczestnictwa we Mszy Świętej w niedziele i nakazane święta, ten bowiem domaga się fizycznej obecności wiernych (DD 54). O ile godne pochwały jest to, że starsi i chorzy uczestniczą w niedzielnej Mszy Świętej, transmitowanej przez telewizję, „to nie można jednak tego powiedzieć o kimś, kto ze względu na te transmisje chciałby się zwolnić z pójścia do kościoła i uczestnictwa w celebracji eucharystycznej żywego Kościoła” (SC 57).
8. Pierwszym i podstawowym celem transmisji Eucharystii jest posługa chorym. Dzięki walorom obrazu i dźwięku oraz narzędziom komunikacji medialnej, mogą oni nawiązać duchową łączność z wiernymi, którzy w konkretnym kościele uczestniczą w Eucharystii, aby wysłuchać słowa Bożego i łączyć swoje cierpienia z ofiarą Chrystusa.
9. Transmisja Eucharystii posiada także wymiar ewangelizacyjny. W czasach postępującej sekularyzacji jest niewątpliwie narzędziem proklamacji Dobrej Nowiny, świadectwem wiary przeżywanej i celebrowanej przez chrześcijan. Może być także formą kontaktu z liturgią Kościoła dla tych, którzy utracili łączność ze wspólnotą, oraz dla nieznanających Kościoła.
10. Doświadczenie pokazuje, że transmisja Eucharystii ma także wymiar formacyjny. Zwraca na to uwagę Benedykt XVI: „Msza Święta transmitowana przez telewizję ma bez wątpienia charakter pewnego wzorca” (SC 57). Pośrednio mówi o tym również *Konstytucja o liturgii świętej*, gdy przypomina: „Przekazywanie czynności liturgicznych, zwłaszcza Mszy Świętej, przez radio i telewizję, powinno się odbywać w sposób taktowny i godny, pod kierunkiem odpowiedzialnej i kompetentnej osoby, wyznaczonej do tego zadania przez biskupów” (KL 20). Z tych też względów transmisje takie powinny być przeprowadzane z miejsc odpowiednio dobranych i dobrze przygotowanych z zachowaniem obowiązujących norm liturgicznych. Osoby biorące czynny udział w liturgii powinny dołożyć wszelkich starań, by transmitowana Msza Święta mogła stać się wzorcową dla sprawowania Eucharystii w innych kościołach, dlatego w żadnym wypadku nie powinna być rodzajem liturgicznego poligonu doświadczalnego.

11. Wzorcowy charakter transmisji Eucharystii (wyraźne znaki liturgiczne, dekoracja ołtarza, piękno czytania celebracji) nie zaistnieje bez twórczej współpracy zarówno osób zaangażowanych w samą liturgię, jak i ekipy realizacyjnej. Trosce o zachowanie *sacrum* liturgii musi towarzyszyć rozumienie specyfiki przekazu telewizyjnego. Podstawą owej współpracy powinno być przyjęcie dwóch założeń. Po pierwsze: liturgia Mszy Świętej nie może być sprawowana wyłącznie w celu jej transmitowania, po drugie: w odniesieniu do Mszy Świętej jedyną dopuszczalną formą przekazu jest transmisja bezpośrednia, nigdy zaś retransmisja (nawet wtedy, gdyby to mogło wydawać się korzystniejsze z duszpasterskiego punktu widzenia, np. ze względu na lepszy czas antenowy).

Kryteria uczestnictwa

12. Celebracja liturgiczna Kościoła dokonuje się we wspólnocie zgromadzonej „w imię Pana”. Cechą charakterystyczną tej wspólnoty jest wzajemne dzielenie się przeżywaną wiarą i umacnianie w dawaniu świadectwa. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy osoby znajdujące się obok siebie tworzą rzeczywistą wspólnotę.
13. Wspólnota Kościoła zawsze była świadoma, że niektórzy jej członkowie, nie mogąc uczestniczyć bezpośrednio w zgromadzeniu liturgicznym, włączają się w nie na sposób duchowy. Nie jest to uczestnictwo pełne, ale jednak zapewnia możliwość jednoczenia się z Kościołem i uczestniczenia w niektórych darach łaski Bożej (np. w praktyce odpustów czy w błogosławieństwie Urbi et Orbi). Ten typ uczestnictwa, chociaż niepełny, jest jednak bardzo pożyteczny w życiu duchowym wiernych.
14. Zasadniczym warunkiem pełnego uczestnictwa w celebracji Mszy Świętej jest przyjęcie sakramentów, a szczególnie Komunii świętej. To także wiąże się koniecznie z fizyczną obecnością wiernego w zgromadzeniu liturgicznym. Również i w tym zakresie wytworzyła się w Kościele praktyka duchowego przyjmowania Komunii świętej, która – choć nie zastąpi Komunii świętej sakramentalnej – jest jednak zalecaną praktyką, mającą swoje teologiczne uzasadnienie w życiu chrześcijanina (EE 34).
15. Transmisja telewizyjna może skutecznie pomóc wiernym w duchowym łączeniu się ze wspólnotą Kościoła, zwłaszcza gdy ta zgromadzona jest na celebracji

liturgicznej, a także ułatwić duchowe korzystanie z Komunii świętej. Jest to szczególnie ważne w przypadku ludzi chorych i niezdolnych do fizycznego uczestnictwa we Mszy Świętej.

Osoby zaangażowane w celebracji i w transmisji

Celebrans

16. Celebrans powinien zachowywać postawę pełną wiary i godności, wyraźnie wypowiadać teksty do mikrofonu, krótko i w prostych słowach podawać słowa zachęty oraz wprowadzać w modlitwę tam, gdzie przewidują to księgi liturgiczne. Starannie powinien przygotować homilię, najlepiej na piśmie, z uwzględnieniem tematyki liturgii danego dnia.
17. Modląc się tekstami liturgicznymi celebrans nie może ich zmieniać według własnego uznania (RS 59) lub wprowadzać gestów nie zatwierdzonych w liturgii rzymskiej. Winien je natomiast dostosować do potrzeb zgromadzenia liturgicznego tam, gdzie przewidują to przepisy.
18. Zgodnie z przepisami liturgicznymi należy zachować chwilę milczenia po wezwaniu do aktu pokutnego, po wezwaniu „módlmy się” przed Kolektą, po homilii, przed modlitwą po Komunii, jeśli nie było milczenia po udzieleniu Komunii świętej.
19. Jako przewodniczący zgromadzenia liturgicznego powinien on pamiętać nie tylko o osobach obecnych bezpośrednio przy ołtarzu, ale także o włączających się w celebrację poprzez media.
20. Koncelebransi, zgodnie z wymogami Kościoła i ze względu na edukacyjny charakter celebracji transmitowanej przez media, powinni być ubrani w ornaty (RS 124), zajmować wyznaczone im miejsca i wykonywać tylko te czynności, które zostały im wskazane. Słowa Modlitwy eucharystycznej powinni wypowiadać przyciszonym głosem, aby wyraźnie było słyhać głównego celebransa (OWMR 218).

21. Kapłan celebrujący powinien mieć świadomość zarówno ograniczeń, jak i możliwości jakie daje przekaz telewizyjny. Niech przede wszystkim panuje nad własnym ciałem, zwłaszcza jeśli chodzi o wykonywanie gestów, by nie ośmieszyć czynności liturgicznych zbyt dużą przesadą czy teatralnością. Przekaz telewizyjny charakteryzuje zmienność planów – od planów ogólnych do detali, dlatego zamasyte gesty, naturalne w dużych kościołach, w telewizyjnym „okienku” wypadają sztucznie i pretensjonalnie. Celebrans winna cechować też umiejętność panowania nad głosem, poprawna artykulacja, dobra dykcja, schludna prezencja. Należy zwrócić uwagę nawet na pozornie mało istotne rzeczy, jak np. koszula, gdyż mankiet białej koszuli widoczny na zbliżeniach prezentuje się znacznie korzystniej niż wystający rękaw swetra. Celebrans powinien także krytycznie ocenić własne zdolności muzyczne i zamiast śpiewania „między nutami” dostosować się do zasady, „iż lepiej dobrze przeczytać, niż fałszować śpiewając”.
22. Homilie zasadniczo powinny być wygłaszane z pamięci, ze świadomością, że kamera telewizyjna nie znosi widoku głowy pochylonej nad kartkami (i może przedstawiać go wręcz karykaturalnie). Jednak dyskretne korzystanie z kartki podczas wygłaszania homilii nie powinno przeszkadzać w odbiorze. Czas trwania homilii należy dostosować do charakteru liturgii, za standardowe uznaje się 10- 15 minut. Jednowątkowa, skoncentrowana na czytaniach mszalnych homilia przyniesie większy duchowy pożytek, niż wielowątkowe, długie kazanie.

Służba liturgiczna

23. Zakładając, że celebrowanie transmitowane staje się wzorcem dla innych, dlatego również służba liturgiczna powinna być podczas niej najliczniejsza, kompletna, dobrze przygotowana i odpowiednio ubrana.
24. Należy zwrócić uwagę na przygotowanie lektorów i psalterzystów. Słowo Boże powinno być proklamowane starannie, z ambony i z właściwie przygotowanych ksiąg liturgicznych. Niedopuszczalne jest czytanie lub śpiewanie z kartek.

25. Służba liturgiczna, jak również osoby duchowne, ubrane w szaty liturgiczne (np. koncelebransi, diakoni) i zaangażowani w liturgię nie mogą zajmować się filmowaniem czy robieniem zdjęć podczas trwania celebracji (por. Wskazania 9a).

Uczestnicy

26. Głównymi uczestnikami liturgii są przede wszystkim wierni zgromadzeni na celebracji wokół ołtarza. Oni też sprawują liturgię pod przewodnictwem kapłana. W tym zgromadzeniu uwidacznia się Kościół – Mistyczne Ciało Jezusa Chrystusa.

27. W tę wspólnotę celebrującą święte obrzędy włączają się wierni przez telewizję. Widzą oni obraz tej wspólnoty zgromadzonej przy ołtarzu, ale nie mogą w pełni włączyć się w jej budowanie. Telewizyjny przekaz staje się jednak pewną formą głoszenia Ewangelii, może więc przyczynić się do wzrostu wiary i rozbudzić pragnienie bycia w Kościele, we wspólnocie.

28. Uczestnicy celebracji transmitowanej przez telewizję muszą być świadomi, iż obraz z ich zgromadzenia liturgicznego jest przekazywany do wielu domów. Powinni więc objąć swoją modlitwą także ludzi przed odbiornikami oraz starać się przekazać im świadectwo swojej wiary i żarliwego uczestnictwa w Bożych tajemnicach.

29. Wysoce niestosownym jest wykorzystywanie liturgii i związanej z nią transmisji telewizyjnej do własnych celów (np. eksponowanie siebie, podkreślanie swojej pozycji społecznej przez samowolne zajmowanie pierwszych miejsc w ławkach, uprawianie swoistej kryptoreklamy, itd.).

30. Celebrans przewodniczący takiej liturgii, w swoich pozdrowieniach, zachętach i pouczeniach powinien na pierwszym miejscu zwracać się do obecnych, a potem także do uczestników przed odbiornikami (np. „Pozdrawiam serdecznie wszystkich, którzy zgromadzili się na tej świątecznej Eucharystii w naszym kościele. Równie serdecznie zwracam się także do wielu, którzy włączają się w naszą celebrację dzięki przekazowi telewizyjnemu”).

31. Czasem dobrą i słuszną rzeczą może być odpowiednie uwzględnienie w modlitwie i w słowach pozdrowienia także tych, którzy być może oglądają transmitowaną Eucharystie po raz pierwszy i z ciekawości.

Operatorzy i technicy

32. Troszcząc się także o piękno przekazu telewizyjnego wszyscy operatorzy kamer i technicy powinni mieć na uwadze fakt, że zasadnicza część celebracji dokonuje się we wspólnocie zgromadzonej aktualnie przy ołtarzu. Nie mogą zatem swoją obecnością i posługiwaniem się sprzętem do transmisji utrudniać zgromadzonym uczestnictwo w liturgii.

33. Osoby zaangażowane w transmisję stanowią jednak ważną część świętego wydarzenia i poprzez swoją pracę włączają się w misję Kościoła. Ich praca może stać się prawdziwą posługą ewangelizacyjną, jeśli zostanie podjęta z wiarą. Posługa taka, choć właściwa dla naszych czasów, może – zgodnie z najstarszą tradycją Kościoła – stać się dla nich źródłem Bożego błogosławieństwa i pogłębić ich wiarę.

34. Należy dolożyć wszelkich starań, by osoby pracujące w ramach transmisji Mszy Świętej były dobrze zaznajomione z przebiegiem liturgii. Swoim zaś zachowaniem i wyglądem niech okazują szacunek dla sakralności miejsca, żeby nie wywoływać zgorszenia wśród uczestników liturgii. O właściwej ich postawie zaświadczy np. schludny strój i przyklęknienie przed Najświętszym Sakramentem.

35. Ważną rolę w tych sprawach może odegrać koordynator transmisji (odpowiedzialny za transmisję) ze strony kościelnej, któremu zlecono opiekę duchową nad zespołem realizacyjnym. Z reguły powinien nim być kapłan. Do niego należy uwrażliwienie zespołu na *sacrum* tego wydarzenia. Trudno nie zauważyć, że obraz prezentowany na ekranie telewizyjnym jest w jakimś stopniu wyrazem osobistego podejścia do liturgii ze strony ekipy realizacyjnej.

36. Liturgia Eucharystii posługuje się utrwalonym rytuałem, niewiele tu miejsca na spontaniczność i nieprzewidziane zwroty akcji, toteż dobrze będzie, jeśli koordynator kościelny dokładnie omówi z realizatorami transmisji przebieg liturgii. Pomoże to w przemyślanym rozmieszczeniu kamer, dodatkowego światła i

mikrofonów. Zasadniczo prezbiterium ma być wolne od techniki telewizyjnej, operator kamery nie powinien poruszać się w strefie przeznaczonej dla kapłana i osób pełniących posługę przy ołtarzu i ambonie. W miarę możliwości powinno się ograniczyć środki techniczne, które mogłyby rozpraszać uczestników liturgii. Należy przeciwzić rozstawienie dodatkowego oświetlenia – lamp i reflektorów, by nie raziły w oczy uczestników liturgii. W żadnym wypadku nie wolno ustawiać lamp na wprost ambony czy ołtarza celebracji liturgicznej (Wskazania 9e).

37. Praca kamer winna być dyskretna i niewidoczna. Realizator obrazu powinien tak pokierować pracą kamer, aby żadna z nich nie pojawiała się na ekranie telewizyjnym.
38. Ustawienie właściwych relacji pomiędzy „dobrem liturgii” a „dobrem telewizji” może się okazać pomocne w doborze odpowiednich środków wyrazu podczas transmisji. Obraz telewizyjny nie powinien więc pokazywać nic więcej niż to, czym jest liturgia. Za niestosowne należy uznać wprowadzanie obcych wobec niej samej elementów, jak np. wychodzenie z kamerą na zewnątrz kościoła dla pokazania piękna jego architektury lub otaczającej przyrody, czy też zapełnianie „martwych” z punktu widzenia atrakcyjności medialnej chwil, takich jak np. udzielanie Komunii świętej, wcześniej nagrany obrazami z innych miejsc. Zewnętrzną architekturę kościoła można uwidocznic na początku transmisji (zazwyczaj transmisje rozpoczynają się nieco wcześniej niż liturgia) albo na koniec, np. w czasie przeznaczonym na napisy końcowe.
39. Podczas transmisji należy unikać takiego pokazywania uczestników liturgii, które rodzi w nich pokusę sztucznych zachowań, pozowania, kierowania wzroku w stronę kamery itp. Można częściej odwoływać się do planów ogólnych czy niektórych detali kościoła, np. pięknych obrazów, rzeźb, ale tylko wtedy, gdy nie będzie to utrudniało udziału w liturgii, np. podczas dłuższej trwającej Komunii świętej. Zasadniczo powinien dominować obraz liturgii, z uwagą kamer skoncentrowaną przede wszystkim na prezbiterium, gdzie dokonuje się celebracja. Uzasadniony wyjątek mogą stanowić transmisje z sanktuariów. Na przykład w Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach częstsze pokazywanie obrazu Jezusa Miłosiernego ma uzasadnienie w swoistym „genius loci”, jest także spełnieniem licznych próśb ze strony chorych i osób w starszym wieku. Błędem realizacyjnym, wynikającym z niezrozumienia sacrum liturgii jest pokazywanie

różnych elementów drugorzędnych, zaś z czysto medialnego punktu widzenia – widowiskowych (np. paradnych strojów regionalnych, pocztów sztandarowych) w momentach najistotniejszych, zwłaszcza podczas konsekracji.

Komentator

40. Zwyczajnie celebrowana liturgia nie potrzebuje komentarza. Pojawia się on w wyjątkowych momentach, kiedy uczestnikom trzeba ułatwić zrozumienie obrzędu lub innych wydarzeń podczas celebracji (np. w odniesieniu do procesji z darami).
41. Podobne znaczenie ma komentarz ze studia telewizyjnego w czasie transmisji Mszy Świętej. Pomagając wiernym uczestniczyć w tym wydarzeniu, komentator powinien podać we wstępie kilka informacji na temat miejsca celebracji, jej znaczenia oraz uczestników, by wierni przed telewizorami mogli się lepiej włączyć duchowo we wspólnotę przy ołtarzu.
42. Bardzo ważną rolę w liturgii spełnia cisza i milczenie, dlatego komentator powinien wchodzić ze swoim słowem tylko wtedy, gdy jest to w pełni konieczne i uzasadnione.
43. Komentator powinien dobrze znać liturgię i nazewnictwo kościelne, by swoimi komentarzami nie wprowadzać dezinformacji oraz zamieszana w umysłach uczestników. Dobrze jest również w kilku słowach wyjaśnić sens niektórych obrzędów, gestów i symboli, gdy w codziennym życiu mają one inne znaczenie. Podanie właściwego znaczenia wody święconej, okadzenia, czy procesji pomoże w przewyciężeniu interpretacji o charakterze magicznym czy zabobonnym.
44. Zachowując daleko idącą roztropność komentator może zachęcić wiernych przed odbiornikami telewizyjnymi do osobistej modlitwy, do przyjęcia duchowej Komunii świętej i innych aktów pobożności.

Odpowiedzialny ze strony Kościoła

45. Kościół zobowiązany jest sprawować pieczęć nad sposobem telewizyjnego przekazu obrzędów liturgicznych i dlatego biskup wyznacza osobę odpowiedzialną za ten przekaz (KL 20).

46. Osoba taka powinna być kompetentna, to znaczy biegła w sprawach liturgii, a także zorientowana i doświadczona w dziedzinie mediów. Ona też pierwsza powinna poznać i ustalić wszystkie szczegóły każdej celebracji.
47. Do podstawowych zadań osoby odpowiedzialnej ze strony Kościoła za transmisje medialne należy przekazanie ekipie telewizyjnej szczegółów celebracji oraz podkreślenie jej duchowego znaczenia. Osoba odpowiedzialna powinna też poinformować celebransę i całą służbę liturgiczną o technicznych wymogach transmisji.

Wskazania praktyczne

Zasady liturgii

48. Msza Święta transmitowana w telewizji, ponieważ dociera do wiernych na szerszym terytorium, powinna być celebrowana według kalendarza liturgicznego ogólnego (w tym przypadku ogólnopolskiego), co pozwoli wiernym uczestniczyć w życiu Kościoła. W wyjątkowych sytuacjach, uwzględniając pożytek wiernych, można transmitować również obchody lokalne, podając jednak kompetentne wyjaśnienie przed rozpoczęciem transmisji (jubileusz parafii, dzień patrona miasta).
49. Wyjątkowym zainteresowaniem mediów cieszą się nadzwyczajne obchody i wydarzenia. Jeśli jednak przypadają one w takich szczególnych okresach jak Adwent, Wielki Post, okres Wielkanocny lub w ważniejsze święta, należy dobrze przemyśleć czy powinno się wtedy lokalne wydarzenie kościelne transmitować dla mieszkańców całego kraju.
50. Świętość celebracji i jej charakter wzorcowy, w przypadku transmisji, wymaga aby zadbać o wszystko, co na nią się składa. Będzie to zatem wybór odpowiedniego kościoła, którego wyposażenie odpowiada normom liturgii, a więc z odpowiednią amboną, miejscem przewodniczenia i przestrzenią wokół ołtarza. Powinna istnieć także możliwość swobodnego umieszczenia sprzętu do transmisji. Ważne znaczenie ma także wartość architektoniczna kościoła.
51. Trzeba również zapewnić piękne szaty liturgiczne. Używanie tandetnych, błyszczących tkanin, przeładowanych ozdobami i nadmiarem symboli, jest

wyrazem złego gustu, a pod wpływem oświetlenia i w ujęciu kamery telewizyjnej zostaje jeszcze bardziej uwydatnione. Świętość misterium wymaga, aby szaty były czyste, schludne, dobrze dopasowane i spełniające obiektywne kryteria piękna.

52. Należy zadbać o porządek wśród uczestników celebracji, w czym mogą pomóc odpowiednio przygotowane osoby. Modlitwa powszechna powinna być przygotowana starannie, zgodnie z kryteriami podanymi w Mszale rzymskim, a więc uwzględniająca prośby w potrzebach Kościoła, za rządzącymi państwami, za zbawienie całego świata, oraz w różnych potrzebach wiernych, w tym także za miejscową wspólnotę (OWMR 70).
53. Jeżeli pokazuje się jakieś zwyczaje lokalne, należy to czynić roztropnie, zaznaczając w odpowiednim komentarzu ich pochodzenie. Należy też rozsądnie oceniać potrzebę transmisji celebracji Mszy Świętej dla grup specjalnych, gdyż celebracja taka charakteryzuje się z zasady pewnymi szczególnymi obrzędami, które pokazane na forum powszechnym mogą być niezrozumiałe. Chodzi tutaj na przykład o celebracje dla grup młodzieżowych, rekolekcyjnych itd.
54. Tekst czytań biblijnych i Ewangelii powinien być słyszany w całości. Nie należy podczas czytań prowadzić komentarza. Wiara uczestnika liturgii rodzi się bowiem ze słuchania słowa proklamowanego. Dlatego tłumaczenie słów niezrozumiałych można umieścić w formie napisów u dołu ekranu, ewentualnie w komentarzu słownym.
55. Biorąc pod uwagę, że całe zgromadzenie liturgiczne jest „liturgiem” w czasie czynności sakramentalnych (KKK 1140-1144), dlatego nieprzemyślane umieszczenie sprzętu do transmisji telewizyjnej oraz osób obsługujących kamery może stwarzać dodatkowe, niepotrzebne bodźce wzrokowe, zakłócające uwagę i zaangażowanie uczestników liturgii. Należy tak przygotować medialną obsługę liturgii, by poruszanie się tych osób we wnętrzu kościoła było ograniczone do minimum, według schematu ustalonego podczas prób.

Muzyka i śpiew

56. Muzyka i śpiew właściwy dla liturgii Kościoła katolickiego stanowią wielkie dziedzictwo i należy obficie z niego korzystać w celebracji Mszy Świętej,

szczególnie transmitowanej przez media. Chodzi tutaj szczególnie o śpiewy uświęcone tradycją.

57. Śpiewy nowe można dopuszczać do celebracji liturgicznej tylko wtedy, gdy mają zatwierdzenie ze strony odpowiedniej władzy kościelnej. Muszą być bowiem zgodne w swej treści z nauczaniem Kościoła, pomagać wiernym w modlitwie i charakteryzować się melodią zgodną z tradycją Kościoła (*sensus Ecclesiae*). W przeciwnym przypadku bowiem śpiewy mogą prowadzić do zakłopotania, zamieszania a nawet do podziałów między wiernymi. Śpiewy zatwierdzone znajdują się w śpiewnikach opatrzonych pozwoleniem biskupa.
58. Z pewnością śpiew jednoczy wiernych, dlatego na szczególną uwagę zasługuje śpiew wykonywany przez wszystkich wiernych. Również śpiew wykonywany na przemian z chórem lub scholą bardzo pomaga wiernym uczestniczyć w liturgii.
59. Pewne śpiewy należy powierzyć wyspecjalizowanym chórom, które jako przedstawiciele wspólnoty lepiej je wykonują. To wymaga jednak od chóru przyjęcia postawy uczestniczenia w liturgii. Należy unikać wszelkich form, które będą przypominały koncert. Wierni również powinni uczestniczyć przez śpiew. Trzeba zgodnie z zasadami Kościoła dobrać odpowiednie partie śpiewane i wykonać je dobrze. Przy większej liczbie uczestników, pochodzących z różnych regionów Polski, można rozważyć potrzebę odpowiedniej próby śpiewu przed rozpoczęciem transmisji.
60. Nie powinno się używać w celebracji liturgicznej, zwłaszcza transmitowanej, instrumentów, które powszechnie kojarzą się z muzyką rozrywkową.
61. W doborze pieśni należy kierować się ogólnymi normami podanymi w OWMR 37.40-41. Pieśń na wejście ma zjednoczyć zgromadzonych wiernych i zasygnalizować tematykę celebracji (OWMR 48). Pieśń na komunię wiąże się z tematyką Ewangelii danego dnia (OWMR 86-87). Dopiero druga i następne mogą być pieśniami typowo eucharystycznymi. Pieśń na rozesłanie powinna animować wiernych do radosnego niesienia światu skarbu, który otrzymali w czasie celebracji. Pieśń na przygotowanie darów jest najmniej określona przez dokumenty Kościoła i dlatego jej tematyka jest bardziej dowolna. Jedynie gdy wprowadza się procesję z darami należy ten gest związać z treścią śpiewu. Obrzęd przygotowania darów postuluje pieśń, która przygotowuje do oddania się Bogu

przez Chrystusa i z Chrystusem. Pieśń po komunii jest śpiewem uwielbienia (por. OWMR 37b. 74).

62. Nigdy nie wolno zastępować tekstów liturgicznych innymi, nawet jeśli mają pobożny charakter. Tak więc nie wolno zastępować pieśniami formuły aktu pokutnego, hymnu *Chwała na wysokości Bogu* i wyznania wiary. Również nie powinno się zastępować tekstów biblijnych, np. psalmu responsoryjnego, innymi tekstami (RS 62).

Wymogi techniczne

63. Pośród różnych form przekazu telewizyjnego transmisja Mszy Świętej i innych celebracji liturgicznych musi mieć sobie tylko właściwą specyfikę, która w niczym nie będzie przypominała show, koncertu, reportażu itd. Jest to bardzo trudna forma przekazu, gdyż pokazując obraz celebracji trzeba wskazać na rzeczywistość transcendentną i pomóc ludziom w uczestniczeniu w tym wydarzeniu. Nie wystarczy zwykła informacja o tym, co się dzieje przy ołtarzu.
64. Biorąc pod uwagę specyfikę języka telewizyjnego, który odpowiednio dobranymi obrazami powinien wyrażać piękno liturgii, należy uznać za szczególnie wskazany w tego typu realizacji umiar. Winien on wyrażać się przede wszystkim w trosce o niewidoczną (w miarę możliwości) pracę osób obsługujących sprzęt techniczny, zwłaszcza kamery. Również rytm zmiany obrazu (daleki od formuły widowiska) powinien być dostosowany do charakteru celebracji. Wolniejsze tempo zmiany obrazów bardziej skłania do refleksji i modlitwy, pozwala też skoncentrować uwagę na usłyszanych słowach. Niezbędne jest także przyjęcie postawy pokory wobec wydarzenia, które choć transmitowane, jest przecież dziełem zbawczej relacji Boga i człowieka.

Wykaz skrótów:

CP – Instrukcja duszpasterska *Communio et progressio. O środkach społecznego przekazu* (1971)

DD – JAN PAWEŁ II. List apostolski *Dies Domini. O świętowaniu niedzieli* (1998)

- DSP – SOBÓR WATYKAŃSKI II. Dekret *Inter mirifica*. *O środkach społecznego przekazu* (1963)
- EE – JAN PAWEŁ II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*. *O Eucharystii w życiu Kościoła* (2003)
- KKK – *Katechizm Kościoła Katolickiego* (1992)
- KL – SOBÓR WATYKAŃSKI II. Konstytucja *Sacrosanctum Concilium*. *O liturgii świętej* (1963)
- OWMR – *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* (2004)
- RS – KONGREGACJA ds. KULTU BOŻEGO i DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*. *O tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią* (2004)
- SC – BENEDYKT XVI, Adhortacja apostolska *Sacramentum Caritatis*. *O Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła* (2007)
- WSKAZANIA Komisji Episkopatu Polski do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego dotyczące fotografowania i filmowania podczas celebracji liturgii (1994)